

17.09x18.69	1	עמוד 15	הארץ - כותרת	23/05/2017	58610129-2
בועז סנג'ור - ראש החטיבה למשפט פלילי וקרימינולוגי - 26330					

זיכויים קלושים
 שי ניצן ודוברו שכחו
 שזיכוי אינו אסון אלא
 מרכיב הכרחי במערכת
 שמבקשת לעשות צדק
 בועז סנג'ור / עמוד 15

זיכוי איננו רעה חולה

בועז סנג'ור

ואת המקרים שבהם מוסכם על "אי-הרשעה" בצירוף עונש – שמשמעותם ודאי איננה זיכוי. לא טוב הדבר לחברה שבמערכת המשפט שלה כמעט לעולם לא מזכים נאשם. מכאן לבעיה נוספת: אם "קיימים קשיים וחוסרים בחומר הראיות שאספה המשטרה". מניין לפרקליטות שהנאשם אכן אשם? הרי אפילו כשיש ראיות, לעתים המערכת טועה ומרשיעה חפים מפשע. אם כך, כשאין די ראיות, כיצד יודעים בפרקליטות שהנאשמים אשמים בכיטחון כה רב, עד כי הם אצים לפתות אותם להודות באמצעות עסקאות טיעון? בהעדר ראיות מוצקות, אנו, כחברה המתיימרת לשמור על זכויות האדם, חייבים להניח שהוא חף מפשע. כלום שכחו בפרקליטות את עיקרון היסוד שלפיו אדם הוא בחזקת חף מפשע כל עוד לא הוכחה אשמתו מעבר לספק סביר?

בשולי הדברים עולה השאלה, מדוע אנשים רהוטים וקוקים לדוברים, ומדוע על משלם המסים לשלם את שכרם של לא פחות מ-13 אנשי הדוברות הנוכחים באתר האינטרנט של משרד המשפטים. אם נסתפק בדרך בר אחת, אזי בשכרם של תריסר האחרים ניתן לממן תוכנית שלמה של בטיחות מפני הרשעות שוות, או, לחלופין, לממן תוכניות שיקום. הרשעה איננה חוות הכל, במיוחד לא בחברה הלוקה בהפללת יתר.

שלא ביצעו, כדי שלא להסתכן בהרשעות בעבירות חמורות, והדבר הוכח בשנים האחרונות במחקרים רבים. כה כתב שרביט (ואולי אמר ניצן?): "בעת כריתת ההסדר הפרקליטות בוחנת בכובד ראש את סיכויי ההרשעה ואת השאלה אם קיימים קשיים וחוסרים בחומר הראיות שאספה המשטרה, העלולים להביא לזיכוי". נתחיל מהסוף: זיכויים אינם רעות חולות. זיכויים הם תנאי הכרחי במערכת שעושה צדק ושמרשיעה אדם רק אם אשמתו הוכחה מעבר לספק סביר, כלומר בקרבה לוודאות. אך במציאות הישראלית שיעור המזוכים זיכוי מלא הוא פחות מאחוז. כמעט כולם מורשעים.

אם נסתפק בדובר אחד בפרקליטות, אז בשכרם של תריסר האחרים ניתן לממן תוכנית נגד הרשעות שווא

בשנים 2005 ו-2006, כשהלשכה המרכזית לסטטיסטיקה עוד נהגה לפרסם את שיעור ההרשעות "בעבירות רציניות", הוא הגיע לשיא של 99.9% – רק אחד מאלף נאשמים זוכה. לדרישת הנהלת בתי המשפט, השתנתה שיטת ההצגה של הנתונים: כיום מתפרסם רק שיעור ההרשעות, מבלי שכוללים בהן את המקרים שבהם הנאשם אינו אחראי למעשיו

ורך הדין נועם שרביט נחלץ להגן על פרקליט המדינה שי ניצן ("לא פראיירית", "הארץ" 14.5), מפני בקורתו של העיתונאי גידי וייץ, לפיה הפרקליטות כורתת עסקות טיעון מקילות עם "דמויות בצמרת" ("הארץ", 9.5). במאמר ההגנה נכתב באתיות קטנות בתחתית: "עו"ד שרייט ביט הוא דובר פרקליטות המדינה". כיוון שכך, חזקה עליו שלא היה מפרסם את הדברים אלמלא היו מקובלים על פרקליט המדינה, והיה זה מכובד יותר אילו נשמעו הדברים מפי הגבורה ולא בעקיפין.

כך או כך, ניתן ללמוד מהמאמר דברים מאלפים על תפישת התפקיד של פרקליט המדינה ועל יחס הפרקליטות לעסקאות הטיעון. לנושא חשיבות עצומה, משום שרוב מכריע (כ-80%-90%) מהאישומים הפליליים כלל לא מגיעים לשלב ההוכחות, אלא מסתיימים בהרשעה שעליה הוסכם בעסקת טיעון.

לאחר עסקת הטיעון בית המשפט אינו בוחן ראיות וכלל לא בודק אם הנאשם עבר את העבירה שבה הודה. לעתים קרובות מופרו בין חומרת העבירה והעונש שבהם מאיימים עליו, לבין קולת ההרשעה והעונש שמציעים לו. אכן, אשמים רבים משתכנעים כך להודות. הבעיה הגדולה היא, שגם חפים מפשע לא מעטים נדחפים להודות בעבירות